

recommendations in order to increase the efficiency of the process of collecting and using victimological data in criminal legal proceedings. It studies the capacity of drafting the victim's (the injured party's) profile and offers a new program to study the victim of a crime (the injured party), this program serves as a basis for collecting and using victimological data in criminal legal proceedings, as well as a basis for building a profile of not only a victim (of a crime), but of a criminal as well. The article substantiates that the use of victimological data in preparing for and conducting investigation (search) actions follows certain patterns that include the peculiarities of the category of crimes under investigation, the investigation situation, the nature and type of proceedings, the object of tactical impact, the aim and tasks of an investigation (search) action.

Keywords: victim of the crime, injured party, victimological data, program to study the victim (the injured party), victim's (the injured party's) profile, investigation (search) actions.

УДК 343.98:331.458

К. О. Спасенко, асистент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДОКУМЕНТОБІГ І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБІТ ІЗ ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ

Досліджено особливості документообігу та його значення при розслідуванні порушень правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою на основі даних узагальнення кримінальних справ (матеріалів кримінального провадження).

Ключові слова: документообіг, відомче розслідування, порушення правил безпеки при виконанні робіт із підвищеною небезпекою.

Особливості господарської та організаційної діяльності будь-якого підприємства, установи, організації незалежно від форми власності відображається у відповідній відомчій документації, що відбиває хід і результати господарювання. Водночас виконання робіт із підвищеною небезпекою супроводжується особливим порядком документообігу на підприємстві, що складається з відповідних договорів, наказів, розпоряджень, супровідної документації, при вивченні якої в слідчого формується повна картина порушення правил безпеки, що мала місце в минулому. Крім документації підприємства, на якому сталося порушення, особливого значення набуває й документація відомчого розслідування порушення.

У наукових працях, присвячених розслідуванню порушень правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою, головна увага

приділялася лише огляду документів як слідчої (розшукової) дії. У свою чергу особливості методики розслідування зазначеного різновиду злочину передбачають необхідність відокремлення відомостей щодо сукупності документів, які оформлюються на підприємстві, та порядку їх формування, а тому доцільним є розгляд питання документообігу і його значення при розслідуванні порушень правил безпеки.

Слід зазначити, що в законодавстві України відсутнє поняття документообігу, однак існує дефініція електронного документообігу. Зокрема, у ст. 9 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» визначено, що електронний документообіг (обіг електронних документів) – це сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та в разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів¹.

Термін «документ» (лат. documentum) буквально означає: все, що може слугувати свідченням, прикладом. У сучасній українській мові це поняття розуміють як: «діловий папір, що посвідчує право на що-небудь, служить доказом чого-небудь; письмове свідцтво: форматований паперовий носій даних, що його заповнюють автоматично або вручну»². У законодавстві документ розглядають як матеріальну форму одержання, зберігання, використання й поширення інформації, зафіксованої на папері, магнітній, кіно-, фотоплівці, оптичному диску або іншому носіїв³.

Уважаємо, що система документів (документація) у русі (динаміці) становить документообіг. Іншими словами, документообіг – це рух документів на підприємстві, установі, організації від моменту створення або одержання від сторони (контрагента) до передавання на зберігання в архів. Однак при розслідуванні порушень правил безпеки під час виконання робіт із підвищеною небезпекою має значення не вся документація підприємства, а тільки та, яка має відношення до порушення правил безпеки.

Сукупність документів, їх вид і характер на кожному підприємстві має індивідуальний характер, а отже, слід звернути увагу, що конкретний перелік документів, у якому відображається процес виконання робіт із підвищеною небезпекою, має динамічний характер та пов'язаний із видом робіт, способом порушення, зазначене зумовлено приписами щодо необхідної документації, яка повинна бути оформлена залежно від виду робіт, що виконувалися.

Актуальним видається питання зберігання документації, що стосується як порядку виконання робіт із підвищеною небезпекою, так і розпорядчих документів підприємства (статуту, свідцтв, витягів, дозволів, ліцензій). Це

¹ Див.: Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-IV // *Голос України*. — 2003. — № 119.

² Великий тлумачний словник української мови / улад. і голов. ред. В. Т. Буцел. — К. ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. — С. 236.

³ Див.: Про обов'язковий примірник документів : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 595-XIV // *Відом. Верхов. Ради України*. — 1999. — № 22–23. — Ст. 199.

має значення в разі початку кримінального провадження після певного проміжку часу після порушення правил безпеки. Основним нормативним документом при визначенні термінів зберігання документів і їх відбирання для включення до складу Національного архівного фонду (НАФ) України або знищення документів є Перелік типових документів¹.

Характер документації, у якій містяться відомості про дотримання правил безпеки, залежить від специфіки робіт, що виконуються. Зокрема, В. М. Махов уважає, що до документів, які містять важливу інформацію про виконання будівельних робіт на висоті, що потягло за собою падіння потерпілого, слід віднести такі:

- паспорт на інвентарні риштування, підмостки, колиски;
- письмовий дозвіл головного інженера будівництва на виготовлення та експлуатацію неінвентарних риштувань;
- проект споруди неінвентарних риштувань;
- акт приймання риштувань і помосту виробником робіт;
- акт приймання риштувань комісією;
- повторний акт приймання риштувань при поновленні робіт;
- акт випробування підвісних, підйомних риштувань і колісок;
- акт випробування гачків для підвіски риштувань;
- акт випробування приставних сходів;
- акт випробування запобіжних поясів і документи на їх надходження та видачу робочим;
- документи, що свідчать про стан погоди в момент події;
- документи, що свідчать про наявність у робітника права працювати на висоті².

У свою чергу при виконанні підривних робіт на гірничих виробках керівник шахти або його заступник затверджує такі документи:

- типовий проект ведення підривних робіт із загальною вагою зарядів вибухових речовин до 5 т;
- типовий проект ведення підривних робіт із загальною вагою зарядів вибухових речовин понад 5 т;
- технічний розрахунок масового вибуху та розпорядок його проведення із загальною вагою зарядів вибухових речовин до 5 т;
- технічний розрахунок масового вибуху та розпорядок його проведення із загальною вагою зарядів вибухових речовин понад 5 т;
- паспорт ведення підривних робіт на проведення гірничих виробок;

¹ Див.: Про затвердження Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів : наказ М-ва юстиції України від 12 квіт. 2012 р. № 578/5 (із змінами) // Офіц. вісн. України. — 2012. — № 34. — Ст. 1272.

² Див.: Махов В. Н. Расследование преступных нарушений правил при производстве строительных работ / В. Н. Махов, В. А. Образцов, К. Т. Чернова. — М. : Всесоюз. ин-т по изуч. причин и разраб. мер предупреждения преступности, 1979. — С. 83.

— паспорт ведення підривних робіт із подрібнення негабаритів і з усунення (ліквідації) заторів у дучках та рудоспусках;

— технічний розрахунок на виконання підривних робіт із відбивання гірничого масиву із застосуванням випереджувального заряджання свердловин і підриву їх за графіком¹.

З огляду на зазначене, а також значний масив документації вважаємо за доцільне її впорядкування за стадіями виконання робіт:

І. Документація, яку складено до фактичного виконання робіт із підвищеною небезпекою:

— правостановлюючі документи підприємства: статут підприємства, свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи, витяг із Єдиного державного реєстру підприємств, установ та організацій. Слід звертати увагу на види економічної діяльності, які визначені статутом, ППБ керівників;

— дозволи на проведення робіт та експлуатацію обладнання з підвищеною небезпекою. За їх наявності звертається увага на строк дії дозволу (він видається на п'ять років²), наявність позначки про анулювання дозволу, відповідність назви юридичної особи, що виконувала роботи. Досліджуються: характер робіт, які визначені для виконання; дозвіл на експлуатацію обладнання (у дозволі чітко визначений перелік обладнання, наприклад, «кран мостовий, електричний, 1978 року випуску, СРСР», що може використовувати підприємство); обґрунтованість видачі дозволу із урахуванням чинного законодавства;

— накази й розпорядження по підприємству (наказ про прийняття на роботу, наказ про призначення відповідальної особи на проведення робіт із підвищеною небезпекою, накази та розпорядження про створення підрозділу з нагляду за додержанням законодавства про охорону праці, накази про безоплатне забезпечення працівників засобами індивідуального захисту при виконанні робіт із підвищеною небезпекою);

— посадові інструкції з охорони праці з конкретизацією повноважень і безпосереднім підпорядкуванням працівників;

— договори та рахунки, зокрема про проходження медичних оглядів працівників щодо можливості подальшої роботи, а також договори про проходження щорічного навчання й перевірки знань працівників у питаннях проведення робіт із підвищеною небезпекою;

— документація щодо проведення атестації робочих місць і строків та відповідності висновків атестації чинному законодавству;

¹ Див.: Про затвердження Порядку затвердження проектно-технічної документації на ведення підривних робіт : наказ М-ва енергетики та вугільної промисловості України від 12 черв. 2014 р. № 425 // Офіц. вісн. України — 2014. — № 66. — Ст. 1861.

² Див.: Про затвердження порядку видачі дозволів на виконання робіт з підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки : постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовт. 2011 р. № 1107 // Уряд. кур'єр. — 2011 р. — № 202.

— висновок експертизи, що надавався про відповідність рівня безпеки виконання робіт на підприємстві¹;

— документи, що характеризують технологічний режим виконання відповідної роботи й технічний стан певних механізмів, установок, пристроїв, засобів індивідуального захисту (акти приймання обладнання, машин, механізмів; технічний паспорт на машину, механізм та інше обладнання; журнал огляду й ремонту обладнання; акт випробування (перевірки) агрегату, установки тощо; витяги з інструкцій про порядок роботи на механізмах; документи на випробування й видачу засобів індивідуального захисту та деякі інші².

II. Документація, що була складена безпосередньо під час виконання робіт із підвищеною небезпекою:

— наряди-допуски на виконання робіт (у тому числі передбачені спеціальними нормативно-правовими актами);

— журнали прийому і здавання вантажопідіймальних машин та механізмів;

— журнали видачі змінних завдань;

— журнали обліку ввідного інструктажу з техніки безпеки й охорони праці робітників;

— журнали реєстрації інструктажів із питань охорони праці робітників;

— документація, що містить відомості про видачу засобів індивідуального захисту;

— акти щодо проведення попередньої перевірки машин і механізмів, на яких виконуються роботи з підвищеною небезпекою;

— транспортні листи щодо перевезення захисних огорож із певного місця з метою їх установлення;

— журнали обліку нарядів-допусків.

III. Документація, що була складена після порушення правил безпеки:

— акт проведення розслідування (спеціального розслідування) нещасного випадку (аварії), що стався (сталася) (форма Н-5). З обов'язковою вказівкою, коли потерпілий востаннє проходив навчання з питань охорони праці, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці, первинний та періодичний медичний огляд, а також відомості, що характеризують об'єкт, де стався нещасний випадок і обставини його виникнення;

— акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом (форма Н-1). З відображенням інформації стосовно способу виконання робіт, а також виду порушення правил безпеки, що стало причиною нещасного випадку, вид машин і механізмів, які використовувалися при виконанні робіт із підвищеною небезпекою, осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також свідків нещасного випадку;

— картка професійного захворювання (отруєння) (форма П-5);

¹ Див.: Про затвердження порядку видачі дозволів на виконання робіт з підвищеною небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки.

² Див.: *Махов В. Н., Образцов В. А., Чернова К. Т.* Указ. праця. — С. 55.

— журнал реєстрації осіб, що потерпіли від нещасних випадків на виробництві;

— висновок про аварію, катастрофу, пригоду (подію) на транспорті, що сталася (форма Т-1);

— протокол огляду місця, де стався нещасний випадок.

Зазначена документація у своїй сукупності та динаміці створює відповідний документообіг на підприємстві, установі чи організації, діяльність яких пов'язана з виконанням робіт із підвищеною небезпекою, дослідження якого є необхідною умовою якісного розслідування злочинних порушень правил безпеки, формування необхідної доказової бази.

ДОКУМЕНТООБОРОТ И ЕГО ЗНАЧЕНИЕ ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ НАРУШЕНИЙ ПРАВИЛ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ РАБОТ С ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТЬЮ

Спасенко К. А.

Исследованы особенности документооборота и его роль при расследовании нарушений правил безопасности во время выполнения работ с повышенной опасностью на основе данных обобщения уголовных дел (материалов уголовного производства).

Ключевые слова: документооборот, методика расследования, нарушение правил безопасности во время выполнения работ с повышенной опасностью.

DOCUMENT MANAGEMENT AND ITS ROLE IN THE INVESTIGATION INTO VIOLATIONS OF HAZARDOUS WORKS SAFETY REGULATIONS

Spasenko K. A.

Using the summary data in criminal cases (materials of criminal proceedings) the article studies peculiarities of document management and its role in the investigation into violations of hazardous works safety regulations. The peculiarities of economic and organizational activity of any enterprise, institution or organization regardless of the form of ownership are present in the relevant management documents reflecting the course and results of their activity. At the same time the performance of hazardous works must be recorded following a special document management order comprising the relevant contracts, orders, instructions, accompanying documents, and while studying these documents the investigator forms a complete picture of a safety rules violation that took place. In addition to the regular documents at the enterprise where safety rules violation took place, it is also very important to study the documents and records of the investigation into the incident (accident) that was performed by the enterprise itself. Taking into account the considerable amount of documents to be studied the article suggests their consolidation with regard to stages in the performance of works.

Keywords: document management, departmental investigation, violations of hazardous works safety regulations.